

Профільне навчання як ключове питання модернізації системи загальної середньої освіти

Сергій ЗАГОРОДНІЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, директор комунального закладу «Загальноосвітня школа I–III ступенів №4 ім. Д. І. Менделєєва Вінницької міської ради»,
ORCID ID 0000-0003-0922-1259

У статті розглянуто питання впровадження профільного навчання в сучасний освітній простір. Розкрито сутність поняття «профільне навчання», визначено значущість та пріоритети цього явища у системі сучасної освіти. Висвітлено проблему створення системи профільного навчання у старшій школі в контексті міжнародних стандартів середньої освіти, що пов'язано з глобалізацією, інтеграцією до світового освітнього простору.

Розглянуто профілізацію як основний принцип організації навчання на старшому ступені середньої школи країн Європи та умову інтеграції України в європейський освітній простір. Встановлено, що вирішального значення набуває реалізація прикладної спрямованості шкільних предметів, різнорівневе вивчення різноманітних курсів, організація самостійної роботи учнів відповідно до їхніх індивідуальних нахилів. Розкрито основні складності впровадження профільного навчання у старшій школі та можливі шляхи їх подолання.

Ключові слова: модернізація освіти, профільність, профільні класи, профільне навчання, ліцей, система освіти Республіки Польща.

Постановка проблеми. Сучасна українська школа зазнає значних трансформацій щодо організації освітнього процесу. Активно змінюються підходи, цілі, зміст, оцінювання якості освіти. Профільне навчання, як вимога часу, орієнтоване на формування конкурентоспроможного випускника. Однією з найскладніших проблем, що постають перед старшокласниками, є вибір майбутньої професії. Її розв'язання є важливим кроком як для підлітка, так і для батьків та вчителів. Адже від правильного

вибору професії залежить успіх людини в житті, її самореалізація. Тому постає питання здатності загальноосвітніх навчальних закладів щодо забезпечення високого рівня навченості учнів, розвитку практичних навичок, ключових предметних компетентностей, наскрізних умінь, заглиблення у профільні предмети, враховуючи стан сучасної нормативно-правової бази.

Аналіз актуальних наукових досліджень і публікацій. Проблема профільного навчання досить тривалий час перебуває в центрі уваги вітчизняних науковців. Значний внесок у її розв'язання здійснили: Г. О. Балл, В. В. Гузєєв, В. І. Кизенко, С. Е. Трубачова, О. К. Корсакова, Н. І. Шиян, Н. М. Бібік, О. М. Білориха, Н. В. Василенко, В. В. Волканова, Ю. О. Грязнова, Н. І. Добронравіна, О. Котова, А. В. Лопухівська, Ж. І. Осипенко, С. М. Сушко, І. М. Яремко та ін.

Метою статті є розгляд теоретичних засад профільного навчання, актуалізація значущості, пріоритетів та проблем впровадження його у систему загальної середньої освіти, визначення порядку формування профільних класів з огляду на сучасну законодавчу базу.

Виклад основного матеріалу. Профільне навчання – вид диференціації й індивідуалізації навчання, що дає змогу шляхом змін у структурі, змісті й організації освітнього процесу найповніше враховувати інтереси, нахили і здібності учнів, їх можливості, створювати умови для навчання старшокласників відповідно до їхніх освітніх і професійних інтересів та намірів щодо соціального і професійного самовизначення. Метою профільного навчання є забезпечення умов для якісної освіти старшокласників відповідно до їх індивідуальних нахилів, можливостей, здібностей і потреб, забезпечення професійної орієнтації учнів на майбутню діяльність, яка користується попитом на ринку праці, встановлення наступності між загальною середньою і професійною освітою, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації. Профільна

школа є інституційною формою реалізації цієї мети [9].

Перед керівниками загальноосвітніх навчальних закладів часто постає питання щодо набору класів для профільного навчання. Проблема пов'язана з тим, що після закінчення 9-го класу учні здобувають основну загальну освіту і переходять до наступних класів – 10–11-х, які є профільними. Тому важливо з'ясувати: набір у ці класи здійснювати на конкурсній основі чи школа зобов'язана прийняти всіх тих, хто подали заяву. Адже в Законі України «Про освіту» йдеться про обов'язковість здобуття повної загальної середньої освіти.

Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти викладено у наказі Міністерства освіти і науки України від 10 травня 2018 р. №367 «Про затвердження порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти».

Відповідно до пункту 1 глави 4 розділу II зарахування до 10-го класу закладу освіти I–III або II–III ступенів відбувається після видання наказу про переведення до нього учнів 9-го класу цього самого закладу освіти, які не виявили намір припинити навчання в ньому і яких не було відраховано або переведено до іншого закладу освіти. На вільні місця (у разі їх наявності) дітей зараховують шляхом конкурсного відбору [13, с. 12]. Іншими словами, про організацію конкурсу або індивідуального конкурсу не йдеться. А чи готові всі учні дев'ятих класів навчатися у профільних класах старшої школи?

Прикладом для організації профільного навчання у старшій школі є польська система загальної середньої освіти. Рівень знань, які здобувають польські студенти, вважають одним із вищих у Європі. За якістю навчання його можна порівняти з освітою у Франції і Німеччині. Освіта в Республіці Польща охоплює декілька ступенів.

Дошкільна освіта. Розпочинається з трирічного віку дитини. У садку діти навчаються базових знань з рахунку, читання, художньої творчості і фізпідготовки. Особливу увагу приділяють соціалізації дітей, набуттю навичок самообслуговування і дисципліни. Після шестирічного віку дитину переводять у «нульовий» клас.

Шкільна освіта триває 12 років. Перші шість років учні навчаються у базовій школі, після закінчення якої проходять тестування. Надалі їх очікує трирічне навчання в гімназії, в якій збільшується кількість дисциплін і навантаження, пов'язане з виконанням домашніх завдань. Після закінчення гімназії учні складають іспити з гуманітарних предметів, математики, природничих наук і польської мови. За новою реформою ці два ступеня поєднано. Ця реформа не стосується третього ступеня загальної середньої освіти.

Завершується шкільний період навчання впродовж трьох років у технікумі або ліцеї, до якого учні

вступають за конкурсом свідоцтв і в якому передбачено профільну освіту.

Загальноосвітній ліцей охоплює три роки навчання. У ліцеях опановують звичайну шкільну програму, класи ділять за напрямками. Найпоширеніші профілі навчання – гуманітарний (лінгвістичний або з поглибленим вивченням соціальних дисциплін – історії, права, соціології), фізико-математичний, часто з додатковим вивченням інформатики та / або економіки, хіміко-біологічний і спортивний класи (найпопулярніші спортивні класи – плавання, футбол, легка атлетика). Деякі ліцеї перебувають під патронатом університетів, після закінчення яких випускники можуть продовжувати своє навчання в цьому університеті. У таких ліцеях профільні предмети можуть викладати академічні викладачі на базі університету. Закінчується ліцеальний період здачею випускних іспитів, «матури», після чого можна продовжувати освіту у ЗВО.

Технікум або коледж передбачає чотирирічне навчання. Навчальна програма охоплює шкільну загальноосвітню програму, предмети за спеціалізацією, навчальну професійну практику. Її завершують здача «матури» та іспит за спеціалізацією. Після закінчення технікуму можна продовжувати навчання в університеті (3 роки), «поліцеальній» школі (1 або 2 роки) або відразу йти працювати, так як отримана кваліфікація дає таку можливість. Після закінчення технікуму випускник може вступити тільки на перший курс університету, а не як в українській системі освіти – відразу на другий або третій. У навчальній програмі акцентується на набутті практичних навичок: уже з першого року навчання студенти проходять професійну практику, що до четвертого року навчання дозволяє стати фахівцем у своїй сфері. Найпопулярніші напрямки останніх років – це інформатика, логістика та експедиторство, реклама, поліграфія, туризм і готельно-ресторанний бізнес, гастрономія, ветеринарія і захист довкілля [14].

На сучасному етапі рівень освіти кожної людини й інтелектуально-професійний потенціал суспільства в цілому розглядають як стратегічний ресурс. Звідси постають принципово нові вимоги суспільства до системи освіти, яка в умовах світу, що швидко змінюється, має забезпечити:

- для суспільства – відтворення культурного потенціалу;
- для держави – прискорення науково-технічного прогресу, стабільний розвиток економіки;
- для кожної людини – готовність до професійної діяльності за умов швидкої зміни технологій [1, с. 70].

Звернімося до поняття профільного навчання. Це засіб диференціації та індивідуалізації навчання, коли шляхом змін у структурі, змісті та організації освітнього процесу найповніше враховуються інтереси, нахили та здібності учнів, створюються умови для освіти старшокласників відповідно до їхніх профільних інтересів і намірів щодо продовження освіти. Профільне навчання спрямоване на реалізацію

особистісно орієнтованого навчального процесу. За цих умов суттєво розширюються можливості побудови учнями власної, індивідуальної освітньої траєкторії [12, с. 173].

Як показують міжнародні дослідження, випускники українських шкіл мають глибші знання, ніж їх закордонні однолітки, проте майже не вміють ці знання застосовувати. Так само відбувається і на ринку праці, коли деякі вакансії зайнято некомпетентними фахівцями, які засвоїли певний обсяг знань, але на практиці не можуть на належному рівні виконувати свої професійні функції. З погляду системи освіти, це є надмірністю («вчити всіх всьому»), а з погляду виробництва – недостатністю освітніх послуг. Як показують дослідження, система загальної освіти не відповідає сповна запитам суспільства. Готовність школярів до профільного навчання в старших класах засвідчують результати опитування, згідно з якими 12% старшокласників вважають прийнятними рівень і характер нинішньої повної загальної середньої освіти, а 74% вважають необхідним поділ у старших класах на групи для поглибленої підготовки з гуманітарних або природничих дисциплін. І це зрозуміло: у 9–11-х класах понад 80% учнів можуть відповісти на запитання про професії або спеціальності, які вони мають намір освоювати в майбутньому. Опитування школярів засвідчує те, що вони вбачають необхідність доповнити наявний зміст освіти інформаційними технологіями (85%), іноземними мовами (55%), поглибленим вивченням окремих предметів (42%) [4].

Профільна школа передбачає практичну спрямованість освіти, подолання відірваності знань від реального життя, посилення прикладного аспекту знань, необхідність вивчення предмета у тісному зв'язку з потребами практики, науки і техніки, тобто вміння учнів застосовувати знання на практиці.

Водночас, як зазначає Н. М. Бібік, опанування змісту залежить від його структурування, що ускладнюється через великий надлишок інформації (не збагнути критерії її відбору), за значної кількості застарілих відомостей, невідповідності системи профільної освіти сучасним вимогам [3, с. 67]. Конкретний матеріал у багатьох випадках не вписується в систему знань, тому учень не в змозі усвідомити значний обсяг інформації. Це відбувається за браком фундаментальних знань у структурі змісту профільного навчання. З методологічних позицій зміст повинен мати три рівноправні компоненти: фундаментальність (передачу знань), гуманістичну орієнтацію (виховання), практичну (прикладну) спрямованість (розвиток умінь). Цілісність змісту досягається лише за динамічного балансу всіх складових цієї тріади [2, с. 2].

Виявлені тенденції засвідчують про необхідність радикальної диференціації освіти, яка розуміється як:

- із психолого-педагогічних позицій – створення оптимальних умов для виявлення задатків, розвитку інтересів і здібностей кожного учня;

- із соціальних позицій – найповніше розкриття і раціональне використання можливостей кожного члена суспільства;

- із педагогічної позиції – створення нової дидактичної системи мотивації і організації індивідуалізованого навчання учнів [10, с. 48].

Згідно з Концепцією Нової української школи, у рамках профільної освіти учні старших класів зможуть обирати одне з двох спрямувань освіти: академічне, з поглибленим вивченням окремих предметів та орієнтацією на подальше навчання в університеті і професійне яке поряд із здобуттям повної загальної середньої освіти орієнтує на оволодіння першою професією [15]. У навчальних планах і програмах профільних шкіл профільність має оптимально поєднуватися з фундаментальністю освіти [8, с. 135].

Концепцією профільного навчання в старшій школі передбачено, що засвоєння змісту освіти у загальноосвітніх закладах з профільним навчанням має: забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів; спеціалізовану поглиблену підготовку до майбутньої професійної діяльності. Зміст профільних предметів реалізується як варіативна складова змісту загальної середньої освіти, частково – як інваріантна складова [9].

У профільних загальноосвітніх закладах передбачається опанування змісту базових предметів на різних рівнях за такими програмами: програма загальнокультурної підготовки – обов'язковий мінімум змісту навчального предмета, що не передбачає подальшого його вивчення (до прикладу, математика на філологічному профілі; хімія та біологія у профілі «інформатика» або їх інтегрований варіант у цих профілях); програма загальноосвітньої підготовки – обсяг змісту достатній для подальшого вивчення предмета у ЗВО – застосовується, коли навчальний предмет є непрофільним, але базовим або близьким до профільного (наприклад, загальноосвітні курси біології, хімії у фізико-технічному профілі або загальноосвітній курс фізики у хіміко-біологічному профілі); програма профільної підготовки – обсяг змісту навчального предмета поглиблений – передбачає орієнтацію на майбутню професію (наприклад, курси фізики і математики у фізико-математичному профілі або курси біології та хімії у хіміко-біологічному профілі) [9].

Важливо, що профіль навчання може мати декілька модифікацій залежно від базових предметів, обраних учнем як профільні; їх має бути не більш як два-три і однієї або споріднених освітніх галузей (наприклад, фізика, інформатика і математика, хімія і технології, біологія і екологія, географія і економіка). У профілях, за якими профільними обрано природничі предмети біологія і хімія, решту природознавчих предметів (фізика, географія) вивчають за програмою загальноосвітнього рівня [9]. Зміст навчальних предметів природничо-математичної галузі в соціально-гуманітарному, технологічному і художньо-естетичному напрямках може бути

інтегровано за програмою-мінімумом в єдиний курс природознавства. Щодо курсів за вибором, то це навчальні курси, що входять до складу профільного навчання. Основні їхні функції: поглиблення і розширення змісту профільних предметів або забезпечення профільної прикладної і початкової професійної спеціалізації навчання. Курси за вибором формують за рахунок варіативного компонента змісту освіти [9].

Профільне навчання є одним з ключових напрямів модернізації системи загальної освіти в Україні і передбачає реалізацію оновлення третього ступеня загальної освіти, який найповніше враховував би інтереси, нахили, здібності кожного учня.

Перехід до профільного навчання має на меті:

- створення умов для диференціації змісту навчання;
- забезпечення поглибленого вивчення окремих навчальних предметів;
- встановлення рівного доступу до повноцінної освіти різним категоріям учнів відповідно до їх здібностей, індивідуальних освітніх потреб;
- розширення можливостей соціалізації учнів;
- забезпечення наступності між загальною та професійною освітою [10, с. 49].

Запровадження профільного навчання в старшій школі психологічно було обґрунтовано тим, що, починаючи з старшого підліткового віку, у школярів відбувається досить сильна природна диференціація за інтересами, здібностями, життєвим планам, що повинно бути враховано в побудові системи освіти [11, с. 10].

Реальне професійне самовизначення відбувається в учнів старших класів до моменту закінчення школи, коли вони обирають професійний навчальний заклад, де вони хотіли б продовжувати навчання [5, с. 27].

Профільне навчання буде результативним, якщо реалізується варіативність орієнтаційних, інформаційних і елективних курсів, які враховують інтереси, схильності і здібності учнів, реалізується індивідуальна освітня програма кожного школяра, використовуються сучасні педагогічні технології (індивідуально-практичне навчання, проектна та дослідницька діяльність).

Водночас перехід до профільного навчання пов'язаний з певними труднощами:

- міським школам не вигідно передавати свій контингент в інші установи, ризикуючи не набрати новий;
- сільські шкільні округи створюються тільки тими школами, в яких виникає загроза закриття старших класів або скорочення контингенту старшокласників. В інших випадках школи прагнуть до підвищення власної автономності;
- школи готові нарощувати потужність власних ресурсів і число профілів у своїй школі, якщо в цьому виникає необхідність, але зазвичай це 1–2 класи на паралелі;

- органи місцевого самоврядування недостатньо використовують можливості створення профільних шкіл II–III ступенів. Ця ланка слабо мотивована на здійснення тих перетворень, яких потребує запровадження профільного навчання.

Усе це засвідчує про складність, але необхідність продовження роботи в напрямі розвитку профільного навчання. Стандартність мислення особистості, неготовність до творчої діяльності, нездатність приймати самостійні рішення, вести пошук – усе це є результатом традиційної системи освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, орієнтація на нові цілі та освітні результати у старших класах – це відповідь на нові суспільні вимоги щодо рівня компетентності і соціального статусу кожного випускника школи [9].

Профільне навчання потребує розроблення процедури формування гомогенних груп учнів за принципом їх професійної орієнтації за наявності в учнів необхідного загальноосвітнього мінімуму знань. Воно має бути динамічним процесом, за якого зміст і технології навчання варіюватимуться залежно від освітніх потреб його учасників, ресурсного забезпечення й умов організації.

Тому перехід до профільного навчання розглядаємо як нову спробу на основі наявного досвіду, відповідної законодавчої бази і ресурсів подолати негативні ефекти, що накопичилися у вітчизняній освіті.

Список використаних джерел:

1. Адаменко О. В. Проблеми диференційованого і профільного навчання у вітчизняній педагогіці другої половини ХХ століття. *Наукові записки ВДПУ*. Сер: Педагогіка і психологія. 2014. №11. С. 68–72.
2. Бібік Н. М. Профільна школа як стратегія рівного доступу до якісної освіти. *Директор школи*. 2004. №37. С. 2–3.
3. Бібік Н. М. Профільна школа: проблеми науково-методичного супроводження. *Наукові записки ВДПУ*. Сер: Педагогіка і психологія. Вінниця, 2004. №11. С. 66–68.
4. Гуревич Р. С. Професійна спрямованість вивчення загальноосвітніх дисциплін у профільній школі. URL: <http://vspu.net/ojs/index.php/sit/issue/download/110/sit-33-2012>
5. Федоришин Б. М., Біляк Б. М., Дуда О. Д. Про організацію профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. *Пед. думка*. 2003. №3. С. 26–28.
6. Вольянська С. Є. Організація профільного навчання в загальноосвітній школі в умовах регіону: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Харків, 2006. 19 с.
7. Кизенко В. І. З вітчизняного досвіду організації профільного навчання в старшій школі. *Підруч. для директора*. 2003. №11–12. С. 61–74.
8. Самодрин А. П. Профільне навчання в середній школі: монографія. Кременчук: ВЦ СГЕІ, 2004. 384 с.
9. Концепція профільного навчання в старшій школі. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe82a9c95d.pdf>.

10. Осадчий І. Г. До концепції профілізації та індивідуалізації освіти: базові уявлення і артефакти. *Підруч. для директора*. 2015. №11–12. С. 46–52.

11. Паращенко Л. І. Україна. Ліцейський стандарт. *Директор школи*. 2015. №45. С. 9–11.

12. Муранова Н. П. Допрофесійна підготовка учнів авіакосмічного ліцею в системі «ліцей – ВНЗ»: монографія. К.: НАУ, 2005. 247с.

13. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/05/10/1_nakaz_367.pdf

14. URL: <http://www.naukapl.info/sistema-obrazovaniya-v-polshe/>

15. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

S. ZAHORODNIЙ

Profile education as a key issue of modernization of general secondary education system

Abstract. *In article the modern condition of school education and prove the necessity of introduction of profile education in the modern educational process. The essence of the notion «profile education», determined by the importance and priorities of this phenomenon in today's education system. Identified the main problems of the introduction of profile education in high school and possible ways of their elimination.*

A problem is reflected creation of the optional teaching at senior school is one of the principles of secondary education international standards, which are dictated by the processes of globalization and development of world education system. In the article, optional teaching is defined as one of the basic principles of education at senior school of the European countries and as a condition of integration of Ukraine into European educational system. It is established that considerable importance is the realization of an applied orientation of school subjects, multilevel study of the different courses, the organization of independent work of pupils in accordance with their individual skills. The main problems of introduction of profile training in high school and possible ways to address them are shown.

Keywords: *modernization of education, profile classes, profile education, lyceum, Polish education system.*

References

1. Adamenko, O. V. (2014). Problemy dyferencijovano go i profilnogo navchannya u vitchyznyanj pedagogici drugoyi polovyny XX stolittya. [Problems of differentiated and specific training in the native pedagogy of the second half of the 20 cent.]. Science Proceedings Vinnytsia training Pedagogical University. Series: Pedagogy and Psychology., Nr. 11, pp. 68–72 [in Ukrainian].

2. Bibik, N. M. (2004). Profilna shkola yak strategiya rivnogo dostupu do yakisnoyi osvity [Specific school as a strategy for equal access to quality education]. Headmaster of school. Nr.37, pp. 2–3 [in Ukrainian].

3. Bibik, N. M. (2004). Profilna shkola: problemy naukovometodychnogo suprovodzhennya. [Specific school: the

problems of scientific-methodological support] Science proceedings. Nr.11, pp. 66–68 [in Ukrainian].

4. Gurevych, P. C. Profesijna spryamovanist vyvchennya zagalnoosvitnix dyscyplin u profilnij shkoli [Professional orientation of studying general education disciplines in profile schools electronic resource]. URL <http://vspu.net/ojs/index.php/sit/issue/download/110/sit-33-2012-Nazva-z-ekranu> [in Ukrainian].

5. Fedoryshyn, B. M. (2003). Pro organizaciyu profilnogo navchannya v zagalnoosvitnix navchalnyx zakladax [About the organization of profile education in comprehensive school]. Pedagogical think. Nr.3, pp. 26–28 [in Ukrainian].

6. Voliyanska, S. Y. (2006). Organizaciya profilnogo navchannya v zagalnoosvitnij shkoli v umovax regionu: avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.01 [Organization of profile education in general educational school in the conditions of the region]. 19 p. [in Ukrainian].

7. Kyzenko, V. I. (2003). Z vitchyznyanogo dosvidu organizaciyi profilnogo navchannya v starshij shkoli [From the national experience of organization of profile education in high school]. Tutorial for the headmaster. Nr.11–12, pp. 61–74 [in Ukrainian].

8. Samodryn, A. P. (2004). Profilne navchannya v serednij shkoli: [monografiya] [Profile education in secondary school]. Monography. p. 384 [in Ukrainian].

9. Koncepciya profilnogo navchannya v starshij shkoli [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe82a9c95d.pdf> – Nazva z ekranu. [Concept of profile education in high school]. Electronic resource-access mode. [in Ukrainian]

10. Osadchij, I. G. (2015). Do koncepciyi profilizaciyi ta individualizaciyi osvity: bazovi uyavlennya i artefakty [To the concept of profiling and individualization of education: basic representations and artifacts]. Nr.11–12, pp. 46–52 [in Ukrainian].

11. Parashchenko, L. (2015). Ukrayina. Licejskyj standart [The standard of lyceum]. Nr. 45, pp. 9–11 [in Ukrainian].

12. Muranova, N. P. (2005) Doprofesijna pidgotovka uchniv aviakosmichnogo liceyu v systemi «licej – VNZ»: [monografiya][Professional training of pupils of aviaspace lyceum in the «lyceum-VNZ», p. 247 [in Ukrainian].

13. https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/05/10/1_nakaz_367.pdf [in Ukrainian].

14. <http://www.naukapl.info/sistema-obrazovaniya-v-polshe/>[in Ukrainian].

15. Pro skhvalennya Kontseptsiyi realizatsiyi derzhavnoyi polityky u sferi reformuvannya zahal'noyi seredn'oyi osvity «Nova ukrayins'ka shkola» na period do 2029 roku <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>